

1923-1952 ARASI TÜRK-BULGAR İLİŞKİLERİ VE 1950-1951 YILLARINDA MUĞLA VİLÂYETİNE İSKÂN EDİLEN BULGARİSTAN MUHACİRLERİ

Yrd. Doç. Dr. Bayram AKÇA*

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye'nin Cumhuriyet döneminde en fazla sorun yaşadığı Türk-Bulgar ilişkileri ele alınmıştır. Burada Türk-Bulgar ilişkileri giriş bölümü dışında iki kısma ayrılmıştır. Giriş kısmında; Bulgaristan'ın Türk hakimiyetine girişinden 1908'de bağımsızlığını kazanmasına ve 1908'den 1923'e kadarki Türk-Bulgar ilişkileri ele alınmıştır. Birinci kısımca; 1923-1944 arası Türk-Bulgar ilişkileri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İkinci ve son kısımda ise; 1944-1950 arası Türk-Bulgar ilişkileri ve 1950-1951'de Bulgaristan'dan Türkiye'ye ve burada da Muğla Vilâyeti'ne iskân edilen Bulgar-Türkleri'nin iskân durumları ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Türk-Bulgar İlişkileri, Muğla Vilâyeti, Muhacirler, Türkiye Cumhuriyeti, Lozan Antlaşması, Göçmen.

* Muğla Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak. Tarih Böl.

ABSTRACT

In this study, we have concentrated on Turkish-Bulgarian relations, which led to the greatest dispute during the Republican period of Turkey. Apart from the introduction section, in this paper Turkish-Bulgarian relations are worked out in two separate chapters: In the introduction section we have examined the Turkish-Bulgarian relations starting the beginning of the occupation of Bulgaria by Turks to the independence of Bulgaria in 1908 and then the period between 1918 and 1923. In the first chapter, Turkish-Bulgarian relations between 1923-1944 and 1944 have been described in detail. In the second chapter, Turkish-Bulgarian relations between 1944 and 1952, The situation of Bulgarian-Turks who migrated from Bulgaria to Turkey and settled in Muğla province in the years 1950-1951 have been examined.

Key Words

Turkish-Bulgarian Relations, Muğla Province, Refugees, Turkish Republic, Lausanne Treaty, Migration.

Giriş

1393 yılında Yıldırım Bayezit döneminde feth edilen Bulgar toprakları Osmanlı Devletine bir eyalet olarak katıldı¹. Bu tarihten 1867 yılına kadar Osmanlı tebaası olarak huzur içinde yaşamlarını sürdüren Bulgarlar 19. yy ikinci yarısında diğer Balkan Milletleri gibi çeşitli sebeplerle Osmanlı devletine karşı isyan ederek bağımsızlık hareketlerine kalkıştılar. Bunun üzerine 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı sonrası 13 Temmuz 1878 tarihinde imzalanan Berlin Antlaşması ile bir Bulgar Prenslığı kuruldu. Bu prenslik 1908'de ilân edilen II. Meşrutiyet'in belirsizlik ortamında bağımsızlığını ilân ederek Osmanlı Devletinden tamamen ayrıldı.²

Bulgaristan'dan ilk büyük Türk göçü 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrası gerçekleşti. 1886-1902 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye 145.356 kişi göç etti.³

1912-1913 Balkan Savaşları tıpkı 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı gibi Rumeli Türkleri için bozgun oldu. Bunun sonucu Bulgar komitecileri Trakya'da ve Makedonya'da katliamlar yaptı. Bu katliamlardan kaçan Balkan Türkleri yeniden Anadolu yollarına düştüler. Bazı kaynaklara göre Bulgar işgaline düşen Batı Trakya'dan 200.000 ve Makedonya'dan 240.000 kişi Anadolu'ya sığındı.⁴

II. Balkan Savaşı sonrası 29 Eylül 1913'de Osmanlı Hükümeti ile Bulgar Hükümeti arasında İstanbul'da bir dostluk ve iyi komşuluk antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile iki devlet II. Balkan Savaşı sonrası sınırlarını karşılıklı olarak onaylıyor ve dostluğun karşılıklı olarak devam etmesini amaçlıyordu.⁵

1 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt.I, TTK, Ankara, 1988, s.193.

2 Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, Cilt.VII, Ankara, 1988, s.83-101; Ömer E.Lütem, *Türk-Bulgar İlişkileri, 1983-1989*, Cilt.I, Ankara, 2000, s.19-23.

3 Bilal Şimşir, *Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu, Bulgaristan'da Türk Varlığı*, Bildiriler, (7 Haziran 1985), TTK, Ankara, 1992, s.52.

4 Tevfik Bıyıkoğlu, *Trakya'da Milli Mücadele*, Cilt.I, Ankara, 1955, s.92-93.

5 Ahmet Özgiray, *Türk-Bulgar Siyasi İlişkileri (1920-1938)*, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih İncelemeleri Dergisi, Sayı. X, İzmir 1995, s.55.

Milli Mücadele döneminde Ankara Hükümeti, Yunanlılarla savaş halinde olduğu için Bulgaristan'da dahil diğer komşu devletlerle iyi geçinme politikası güttü. Buna bağlı olarak da 1920 yılında Mustafa Kemal Paşa Trakya'daki Kolordu'ya bir telgraf çekerek; Bulgaristan'ın menfaatlerinin Kemalistler tarafından göz önünde bulundurulacağını ve kendilerine karşı bir hareketin söz konusu olmayacağı konusunda Bulgarlara güvence verilmesini istedi.⁶

A. 1923-1944 Yılları Arasında Türk-Bulgar İlişkileri

Lozan Konferansı'nda Bulgaristan ancak kendini ilgilendiren belirli konularda görüşmelere katıldı. Bunun sonucu olarak da Bulgaristan Lozan Konferansı'nda Boğazlar rejimi ve Trakya'nın silâhsızlandırılmasına ilişkin sözleşmelere imza attı. Lozan Antlaşması sonrası 1924 yılı boyunca Türkiye ile Bulgaristan arasında dostluk ilişkilerini yeniden kurmak ve iki ülke arasındaki sorunları ivedilikle çözmek için görüşmeler devam etti. Bu konuda Bulgaristan'ın İstanbul elçisi M.Radew Ankara Hükümeti ile görüşmeleri sürdüren kişi oldu. Ancak bu görüşmelerde Doğu Trakya'daki Bulgar Kilisesi ve Bulgar okulları iki ülke arasında devamlı sorun oldu. Daha sonra da Bulgar Hükümeti ile Ankara Hükümeti arasındaki görüşmeleri Bulgaristan'ın Washington'daki Orta Elçisi Simeon Radeff sürdürdü. Bu görüşmeler sonucu iki devlet arasında 18 Ekim 1925 tarihinde Türk-Bulgar Dostluk Antlaşması ve Oturma Sözleşmesi imzalandı. Bu antlaşma 30 Mayıs 1926 tarihinde TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi. Bu antlaşma iki ülke arasında bozulmaz bir dostluk ve devletler hukuku ilkelerine uygun bir diplomatik ilişkinin kurulacağı, bir ticaret, bir oturma ve bir hakem antlaşması yapılacağı gibi konuları içeriyordu. Bu antlaşmayı diğer antlaşmalardan ayıran yanı, onun ekinde saklıydı.

Türk-Bulgar Dostluk Antlaşmasının Eklerinde:

Türk Hükümeti Lozan Antlaşması'nın 37-45 maddeleri gereğince Türkiye'deki Bulgar azınlığın haklarının korunacağı garantisini, Bulgar

6 Sabahattin Selek, *Anadolu İhtilali*, İstanbul, 1976, s.395

Hükümeti de Neuilly Barış Antlaşması gereğince Bulgaristan'daki Müslüman-Türk azınlığın haklarının korunacağı garantisini verdi. O sırada Türkiye'de iki, üç bin Bulgar azınlığa karşılık Bulgaristan'da yarım milyondan fazla Müslüman-Türk mevcuttu.

Ayrıca protokolde taşınmaz malların hak sahiplerine geri verilmesi işinin kolaylaştırılacağı belirtiliyordu.

Bundan başka Bulgaristan'da bir yasa gereğince kamulaştırılan Türklerin taşınmaz malları için Sırp, Hırvat ve Sloven Devletleri ile yapılan antlaşmanın hükümlerinin aynısının Türklere de uygulanacağı belirtildi.

Oturma ve yargıya ilişkin sözleşmede eşitlik ilkesi sözleşmeye temel teşkil etti Serbest göç ve göç sırasında göçmenlerin mallarını serbestçe geçirme hakkının antlaşmada belirtilmesi Bulgaristan'daki yüz binlerce Türk için bir güvence oldu.⁷

1925 yılında imzalanan Türk-Bulgar Antlaşması'nın Ağustos 1926'da karşılıklı olarak onaylanmasından sonra iki devlet arasındaki ilişkiler normale döndü. Ancak 1926 yılında Bulgaristan Harbiye Nazırı'nın Roma'yı ziyareti diğer Balkan ülkeleri kadar Türkiye'yi de endişelendirdi. Çünkü Bulgaristan İtalya'nın nüfuzu altına girebilirdi.⁸

1927 yılında Türk-Bulgar ilişkilerini etkileyen birinci unsur Türk-Bulgar Ticaret Antlaşması müzakerelerinin devam etmesi, ikinci unsur da Güney Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç edecek olanların durumu idi. Bulgaristan kendi ekonomik çıkarları nedeniyle bu göçe sıcak bakmadı. Ancak daha sonra gerçekleşen göçle Türkiye'ye gelenler ekonomik durumları en kötü olanlardı. Türk Hükümeti bu gelenlere çeşitli yardımlar yapmak zorunda kaldı.⁹

7 Ahmet Özgiray, "Türk-Bulgar Siyasi İlişkileri (1920-1938)", Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih İncelemeleri Dergisi, Sayı. X, İzmir 1995, s.55-57.

8 Özgiray, a.g.m, s.58.

9 Özgiray, a.g.ñ, s.58-59

1928 yılı Türk-Bulgar ilişkilerinin gelişme yılı oldu. Bu yıl içinde Türkiye komşuları içinde Bulgaristan ile ilk resmî ticaret antlaşmasını imzaladı. Ardından da Türk Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey Mart ayında Cenevre'ye giderken Sofya'ya uğrayarak burada Bulgar Dışişleri Bakanı M.Bauraff'la görüştü. Bu görüşmede Tevfik Rüştü Bey meslektaşına 1925 yılında imzalanan dostluk antlaşmasında öngörülen uyumsuzluk ve saldırmazlık antlaşmasının hazır olup-olmadığını sordu. Bulgar Bakan bu soruya olumsuz cevap verdi. Tevfik Rüştü Bey Cenevre'den Türkiye'ye dönerken bu antlaşma için tekrar Sofya'ya uğradı. Bu defa Bulgar Bakan antlaşma metninin hazır olduğunu belirtti. Ancak bu antlaşma siyasî konjoktür gereğince 1929'da imzalanabildi. 1928 yılında iki ülke ilişkilerini olumsuz etkileyen bir diğer neden Bulgaristan'daki Türklerin kendilerine kötü muamele yapıldığını iddia ederek Türkiye'ye göç etmek istemeleri oldu.¹⁰

1930 yılında Türk-Bulgar ilişkileri oldukça iyi düzeydeydi. Bu yılın yaz aylarında Bulgaristan Gazeteciler Cemiyeti bir kısım Türk gazetecileri Bulgaristan'a davet etti. Türk gazeteciler bu daveti kabul ederek Falih Rıfki (Atay) Beyin başkanlığında bir heyetle Sofya'ya gittiler. Yılın ikinci yarısında da Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey Cenevre'den dönüşte Sofya'yı ziyaret etti.¹¹

1931 yılında Bulgar Başbakanı Mauchanoff'un Ankara'yı ziyareti ile başlayan Türk-Bulgar ilişkilerindeki balayı dönemi¹² Ocak 1932'de Atatürk'ün yakın arkadaşlarından ve Balkan Birliği tasarımcılarından Ruşen Eşref Beyin Sofya'yı ziyaretinin hemen ardından sona erdi. Bu yılın bahar aylarında Bulgaristan'da Türkiye aleyhine bir çok olay çıktı. Bunlar arasında en önemlisi Haskova katliamı idi. Ayrıca Bulgaristan'da Trakya Cemiyeti, Ekim ayında yıllık kongresini Sofya'da yaptı ve burada Türkiye aleyhine bir karar çıkarttı. Bu kararda, Bulgar Hükümetinin 1925

10 Özgiray, a.g.m, s.59-60.

11 Özgiray, a.g.m, s.61.

12 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.10, 240.619.28.

yılında Ankara'da imzalanan Dostluk Antlaşmasını fesh etmesi ve Bulgar Türkleri arasında yapılan Türk propagandasına kısıtlama getirmesi isteniyordu. Fakat bu istekleri Bulgar Hükümeti kabul etmedi.¹³

1933 yılının Ocak ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde; Bulgaristan'daki Müslüman-Türklerin Hristiyanlaştırıldığı iddia edilerek Bulgaristan'ı suçlayan bir makale yayınlandı. Bu makaleye rağmen Türk-Bulgar ilişkileri normal seyrinde devam etti. Bu yılın Nisan ayında ise Razgard'daki Türk mezarlığı bir kısım Bulgarlar tarafından talan edildi. Bunun üzerine Türkiye'de üniversite öğrencileri Bulgaristan'ı protesto eden mitingler yaptılar. Ancak Ankara'ya yeni atanan Bulgar elçisi olayın elem verici olduğunu belirterek durumu sakinleştirmeye çalıştı.¹⁴ Bu yılın Ekim ayında da İsmet Paşa ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey Balkan Paketi'nin müzakeresi için Sofya'ya gittiler. Ancak bu ziyaretten kısa bir süre önce 14 Eylül 1933'de Ankara'da Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan bir antlaşma ile ortak sınırların dokunulmazlığı güvence altına alındı. Bu antlaşma ile Yunanistan, Bulgaristan'a karşı Türkiye'den bir güvence sağlamıştı. İşte Sofya'daki Türk-Bulgar müzakeresi yukarıda belirtilen antlaşmanın gölgesinde geçti.¹⁵

1934 yılı Türk-Bulgar ilişkileri için kötü bir dönem oldu. Bu durum 1935'te de devam etti. Sofya'daki İngiliz Elçiliği Maslahatgüzarına göre bu durumun nedenleri; iki devlet arasındaki gayrimenkul sorunu, Bulgaristan'daki Türk azınlığa yapılan kötü muamele, Türkiye'ye göç etmek isteyen Pomaklara izin verilmemesi ve İstanbul'da çıkan Vakit ve Sofya'da çıkan Bulgarya Gazetelerinin karşılıklı giriştikleri polemiklerdi.¹⁶

1936 ve 1937 yılları Türk Bulgar ilişkileri için iyi bir dönemdi. 10 Nisan 1937'de TBMM Başkanı Kazım Karabekir ile Dışişleri Bakanı

13 Özgiray, a.g.m, s.61-62.

14 Ahmet Mumcu, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, Cilt.II, Ankara, 1985, s.72.

15 İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945)*, C.I, Ankara, 1989, s.435-436.

16 Özgiray, a.g.m, s.65.

Tevfik Rüştü Aras Bulgar Hükümeti'nin davetlisi olarak Sofya'yı ziyaret ettiler. 14 Haziran 1937'de İsmet İnönü Başbakanlık'tan ayrılmadan önce Türk dış politikasını değerlendirirken; Bulgaristan'ın Balkanlarda iyi dostluk ilişkileri kurması en büyük isteğimizdir, diyerek bu devlete sıcak mesajlar gönderdi.¹⁷

1938 yılı Türk-Bulgar ilişkilerinin daha iyiye gittiği dönem oldu. İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi P.Lorain Sofya'dan geçerken Bulgar Kralı Boris'i ziyaret etti. Kral bu ziyaret sırasında, Türk-Bulgar ilişkilerini geliştirmeyi amaçladıklarını söyledi. Bu ifade Ankara'da memnuniyetle karşılandı. 1938 yılının sonbaharında Bulgar Dışişleri Bakanı Ankara'yı ziyaret etmeyi planlarken Türkiye'de Atatürk'ün vefatı bu ziyareti engelledi. Bunun üzerine Türkiye iç politikayla meşgul olurken Bulgaristan'da önemli değişiklikler oldu.¹⁸

26.05.1939 tarihinde Bulgaristan'daki Türklerin zorla sınır dışı edildikleri haberinin duyulması üzerine iki ülke ilişkileri tekrar gerginleşti.¹⁹

1939 yılında II. Dünya Savaşı'nın çıkması ve ardından da Almanya'nın Balkanlarda ilerlemesi karşısında Türkiye İstanbul ve bazı vilâyetlerinde sıkıyönetim ilân edip sınır boylarında bazı güvenlik tedbirleri aldı. Ancak Bulgaristan Türkiye'nin aldığı bu tedbirlerin kendine karşı alındığı hissine kapıldı. Bunun üzerine Türkiye Bulgaristan'ın bu endişesini gidermek ve savaşta tarafsızlığını koruduğunu belirtmek için Bulgaristan'la 17 Şubat 1941 tarihinde Ankara'da bir beyanname imzaladı. Bu beyanname ile Türkiye ve Bulgaristan birbirlerine saldırmamayı taahhüt ettiler.²⁰

27.04.1943 tarihinde Türkiye Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Bulgaristan'daki 7. dönem milletvekili seçimleri münasebetiyle yayınladığı

17 Özgiray, a.g.m, s.67.

18 Özgiray, a.g.m, s.67-68.

19 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030. 10, 243.642.10.

20 Olaylarla Türk Dış Politikası, Haz. Mehmet Gönübol v.d, Ankara, 1996, s.152, Bu beyannamenin tam metni için bak. Soysal, a.g.e, s.631-633.

beyanname Bulgaristan'da takdirle karşılandı ve iki komşu ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkıda bulundu.²¹

B. 1944-1952 Arası Türk-Bulgar İlişkileri ve 1950-1951 Yıllarında Muğla Vilâyetine İskân Edilen Bulgaristan Muhacirleri

1944 yılında Bulgaristan'da Komünist rejimi işbaşına geldi. Bu rejim Bulgaristan Türklerine Türkiye'ye göç konusunda pasaport vermeyerek göçü engelledi. Ama aynı zamanda Bulgaristan Türkleri'nin ileri gelenlerini ve eğitim görmüş aydınlarını hiç yoktan sebeplerle tutuklayarak, tarhalarını kooperatifleştirme gerekçesiyle ellerinden alarak, okullarını ve vakıflarını devletleştirip eğitim haklarını engelleyerek, yani kısacası Türk azınlığa karşı Bulgarlaştırma politikası güderek ve onların gelecek kaygılarını artırarak Türkiye'ye göç isteklerini kamçladı. 1950 yılına gelindiğinde Bulgaristan Türk azınlığı bir yandan Bulgar makamlarından Türkiye'ye göç için pasaport isterken diğer yandan da Türk Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye Türkiye'ye kabulleri konusunda dilekçeler yazarak her iki devleti de bu konuda zorlamaya başladılar.²²

Bunun üzerine 10 Ağustos 1950'de Bulgar Hükümeti Türkiye'ye uzun bir nota vererek Türkiye'ye göç etmek isteyen 250.000 Bulgaristan Türkünün üç ay içinde Türkiye'ye kabul edilmelerini istedi. Bulgar Hükümeti notanın yazıldığı 10 Ağustos 1950'den 10 Kasım 1950 tarihine kadarki üç ay içinde 250.000 göçmenin Türkiye'ye kabul edilmelerini ve bu tarihten sonra bu işin kapatılmasını istiyordu. Bulgar Hükümeti notayı verdikten sonra Türk sınırına göçmenleri yığıdı. Bulgaristan Türk Konsoloslukları vize vermeğe yetişemiyordu. 10 Ağustos 1950 tarihli Bulgar notası sonucu Türkiye ile Bulgaristan arasında göç sorunu ciddi bir döneme girdi. Bunun üzerine Türk Hükümeti 28 Ağustos 1950 tarihli Bulgar notasına sert bir cevap vererek; Bulgar notasının Devletler arası yazışma nezaketinden uzak olduğunu üzüntüyle belirtti. Sonra da Bulgar Hükümeti-

21 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030. 10, 243.645.3.

22 Bilal Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, İstanbul, 1986, s.212-216.

ti'ne bir çağrıda bulunarak Türk göçmenlerin taşınabilir mallarını yanında Türkiye'ye getirmelerine izin verilmesini ve Bulgar Hükümeti ile Türk azınlığın Türkiye'ye geçişi konusunda 1925 Tarihli "İkamet Sözleşmesi" çerçevesinde müzakereye oturmak istediğini belirtti.²³

Bunun üzerine Bulgar Hükümeti 22 Eylül 1950 tarihinde Türkiye'ye ikinci bir nota vererek Bulgaristan'daki Türk azınlığa kötü davranıldığını ret ederek Bulgaristan Türk azınlığın Türkiye'ye kayıtsız şartsız kabul edilmelerini istedi. Bulgaristan'ın bu notasına Türkiye 16 Ekim 1950 tarihinde, 1925 tarihli "İkamet sözleşmesi" çerçevesinde sert bir cevap verdi. Karşılıklı nota alış-verişi devam ederken Bulgar Hükümeti bazı yizesiz çingeneleri de Türkiye'ye sokmaya kalkıştı. Bunun üzerine Türkiye 7 Ekim 1950 tarihinde Türk-Bulgar sınırını kapattı. Bulgar Hükümeti sınırın tekrar açılmasını istedi. Ancak Türkiye vizesiz gönderilen çingenelerin geri alınması şartıyla Türk-Bulgar sınırını yeniden açabileceğini belirtti. Bunun üzerine iki ay kadar süren diplomatik görüşmeler sonucu Bulgar Hükümeti Türkiye'nin şartlarını kabul etti ve 2 Aralık 1950 tarihinde Türk-Bulgar sınırı tekrar açıldı. Sınırdan Türkiye'ye 1950 yılı içinde 12.233 aile ve bunların oluşturduğu toplam 52.185 kişi göç etti.²⁴

1951 yılında sınırdan göç akını devam etti. Bu kez Bulgar Hükümeti tekrar Türk göçmenler arasına sahte vizeli çingeneleri sokmaya kalkıştı. Bunun üzerine Türk Hükümeti 8 Kasım 1951 tarihinde sınırı ikinci kez kapattı ve böylece Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç durdu. 1951 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye 25.118 aile ve bunların oluşturduğu 102.208 kişi göç etti.²⁵ Sınır bir yıl kadar kapalı kaldıktan sonra Bulgaristan Türkiye'ye gönderdiği çingeneleri geri almayı kabul etti. Bunun üzerine Türkiye 26 Şubat 1953 tarihinde Türk-Bulgar sınırını tekrar açtı. Türkiye makul ölçüde Bulgaristan'dan gelecek Türk göçmenleri kabul edecekti. An-

23 Şimşir, *Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu*, s.58-59, Eric Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s.344.

24 Şimşir, *Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu*, s.60.

25 Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, s.227.

cak bu defa Bulgar Hükümeti Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçe izin vermeyeceğini açıkladı. Bu durum 1968 yılında Türkiye ile Bulgaristan arasında imzalanan "Yakın Akraba Göçü" antlaşmasına kadar devam etti.²⁶

İşte 1944-1952 yılları arasında Türk-Bulgar ilişkilerinin gerginleştiği ve sonuçta 1950-1951 yıllarında yüz binlerce Bulgaristan Türkünün Türkiye'ye göç etmek zorunda kaldığı bu dönemde gelen muhacirlerin bir kısmı Muğla Vilâyeti dahiline iskân edildiler.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan Muğla-Merkez İlçeye gelen iskânlı göçmenlere ait Liste:²⁷

<u>Geldiği Yıl</u>	<u>Ülke</u>	<u>Aile</u>	<u>Nüfus</u>	<u>İskan Edildiği Yer</u>	<u>İskan Şekli</u>
1950	Bulgaristan	1	7	Muğla-Merkez	Şehirsel
1951	Bulgaristan	1	6	Muğla-Merkez	Şehirsel
1951	Bulgaristan	1	2	Muğla-Pisi	Şehirsel

Yukarıdaki istatistiklerden de anlaşılacağı üzere 1950 yılında Bulgaristan'dan Muğla-Merkez İlçe'ye 1 aile ve onun 7 nüfusu geldi ve bu aile şehir merkezine iskan edildi. 1951 yılında ise Merkez İlçe'ye 2 aile ve onun 8 nüfusu geldi. Bunların 1'i şehir merkezine ve diğeri de Pisi (Yeşilyurt) Köyü'ne iskân edildi.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan Muğla'nın Fethiye İlçesine gelen iskânlı göçmenlere ait Liste:²⁸

1950	Bulgaristan	4	15	Fethiye-Merkez	Tarımsal
1951	Bulgaristan	13	19	Fethiye-Merkez	Tarımsal
1951	Bulgaristan	2	11	Fethiye-Çaykenarı	Tarımsal
1951	Bulgaristan	1	5	Fethiye-Çobanlar	Tarımsal

26 Şimşir, *Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu*, s.61.

27 *Köy Hizmetleri Muğla İl Müdürlüğü Arşivi*, Muğla-Merkez İlçe İskan Esas Defteri.

28 *Köy Hizmetleri Muğla İl Müdürlüğü Arşivi*, Muğla-Fethiye İlçesi İskan Esas Defteri.

1951	Bulgaristan	1	5	Fethiye-Demirler	Tarımsal
1951	Bulgaristan	11	58	Fethiye-Girdev	Tarımsal
1951	Bulgaristan	4	21	Fethiye-Kabağaç	Tarımsal
1950	Bulgaristan	2	9	Fethiye-Karadere	Tarımsal
1951	Bulgaristan	8	17	Fethiye-Karadere	Tarımsal
1951	Bulgaristan	3	10	Fethiye-Karaköy	Tarımsal
1950	Bulgaristan	1	5	Fethiye-Kıncılar	Tarımsal
1951	Bulgaristan	1	4	Fethiye-Kestep	Tarımsal
1951	Bulgaristan	3	13	Fethiye-Ortaköy	Tarımsal

1950 yılında Muğla İli'nin Fethiye İlçesi'ne 7 aile ve onun 29 nüfusu geldi. Bunların 15'i Fethiye ilçe merkezine ve 9'u İlçenin Karadere ve 5'i de Kıncılar Köylerine tarımsal amaçla iskân edildiler. 1951 yılında ise Bulgaristan'dan Muğla'nın Fethiye İlçe merkezine 13 aile ve bunların 19 nüfusu geldi. Bu gelenlerin hepsi tarımsal amaçla yerleştirildiler. Yine aynı yıl Fethiye İlçesi'nin Çaykenarı, Çobanlar, Demirler, Girdev, Kabağaç, Karadere, Karaköy, Kestep, Ortaköy köylerine 34 aile ve bunların 141 nüfusu iskân edildi.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan Muğla'nın Köyceğiz İlçesine gelen iskânlı göçmenlere ait Liste:²⁹

1951	Bulgaristan	14	54	Köyceğiz-Dalyan	Tarımsal
1951	Bulgaristan	62	254	Köyceğiz-Karaçalı	Tarımsal
1950	Bulgaristan	7	39	Köyceğiz-Ortaca	Tarımsal
1951	Bulgaristan	13	44	Köyceğiz-Ortaca	Tarımsal
1951	Bulgaristan	5	22	Köyceğiz-Toparlar	Tarımsal

1950 yılında Bulgaristan'dan Muğla'nın Köyceğiz İlçesi'ne 7 aile ve bunların oluşturduğu 39 nüfusu geldi. Bu gelenler de Ortaca'ya tarımsal

²⁹ Köy Hizmetleri Muğla İl Müdürlüğü Arşivi, Muğla-Köyceğiz İlçesi İskan Esas Defteri.

amaçla yerleştirildiler.1951 yılında ise Köyceğiz'e 94 aile ve bunların oluşturduğu 374 nüfus geldi. Bu gelenlerden 14 aile Köyceğiz-Dalyan'a, 62 aile Köyceğiz-Karaçalı'ya, 13 aile Köyceğiz-Ortaca'ya ve 5 aile de Köyceğiz-Toparlar'a iskân edildiler.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan Muğla'nın Milas İlçesi'ne gelen iskânlı göçmenlere ait Liste:³⁰

1950	Bulgaristan	1	4	Milas-Merkez	Tarımsal
1951	Bulgaristan	35	153	Milas-Merkez	Tarımsal
1951	Bulgaristan	12	59	Milas-Akyol	Tarımsal
1951	Bulgaristan	5	22	Milas-Bafra	Tarımsal
1951	Bulgaristan	2	6	Milas-Çandır	Tarımsal
1951	Bulgaristan	3	13	Milas-Danişment	Tarımsal
1951	Bulgaristan	1	6	Milas-Derince	Tarımsal
1951	Bulgaristan	2	11	Milas-Mersinet	Tarımsal
1951	Bulgaristan	5	23	Milas-İçme	Tarımsal
1951	Bulgaristan	7	32	Milas-Varvil	Tarımsal

1950 yılında Muğla'nın Milas İlçesi'ne 1 aile ve onun oluşturduğu 4 nüfus geldi ve bunlar da tarımsal amaçla şehir merkezine iskân edildi. 1951 yılında ise Milas'a 72 aile ve onun oluşturduğu 325 nüfus geldi. Bu gelen ailelerden 35'i Milas- Merkez'e, 12'si Milas-Akyol'a, 5'i Milas-Bafa'ya, 2'si Milas- Çandır'a, 3'ü Milas-Danişment'e, 1'i Milas-Derince'ye, 2's, Milas-Mersinet'e 5'i Milas-İçme ve 7'si de Milas-Varvil Köyüne tarımsal amaçla iskan edildiler.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan Muğla'nın Ula İlçesine gelen iskanlı göçmenlere ait Liste:³¹

1950	Bulgaristan	2	8	Ula-Merkez	Tarımsal
1950	Bulgaristan	1	6	Ula-Kızıllağaç	Tarımsal

30 Köy Hizmetleri Muğla İl Müdürlüğü Arşivi, Muğla-Milas İlçesi İskan Esas Defteri.

31 Köy Hizmetleri Muğla İl Müdürlüğü Arşivi, Muğla-Milas İlçesi İskan Esas Defteri.

1950 yılında Bulgaristan'dan Ula-Merkezi'ne 2 aile ve onun 8 nüfusu ve Ula-Kızılağaç Köyüne 1 aile ve onun 6 nüfusu iskân edildiler.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan Muğla'nın Yatağan İlçesine gelen iskânlı göçmenlere ait Liste:³²

1950	Bulgaristan	10	35	Yatağan-Bozüyük	Tarımsal
1951	Bulgaristan	2	8	Yatağan-Bozüyük	Tarımsal
1951	Bulgaristan	2	11	Yatağan-Bahçeyaka	Tarımsal
1950	Bulgaristan	4	23	Yatağan-Eskihisar	Tarımsal
1950	Bulgaristan	1	8	Yatağan-Şahinler	Tarımsal

1950 yılında Muğla'nın Yatağan İlçesi'nin Bozüyük Köyü'ne 10 aile ve onun 35 nüfusu, Eskihisar Köyü'ne 4 aile ve onun 23 nüfusu ve Şahinler Köyü'ne 1 aile ve onun 8 nüfusu tarımsal amaçla iskân edildiler. 1951 yılında ise Bozüyük Köyü'ne 2 aile ve onun 8 nüfusu, Bahçeyaka Köyü'ne 2 aile ve onun 11 nüfusu tarımsal amaçla yerleştirildiler.

Sonuç

Osmanlı Devletinin son dönemi ve Cumhuriyet döneminde Türk-Bulgar ilişkileri Bulgaristan'da yaşayan Müslüman-Türk azınlık nedeniyle hep sorunlu olmuştur. Bu sorun 18 Ekim 1925 tarihinde imzalanan Türk-Bulgar Dostluk Antlaşması ve Oturma Sözleşmesi ile giderilmeye çalışıldı. Ancak Bulgar Hükümeti'nin zaman zaman olumsuz tutumu nedeniyle sorun tam olarak giderilememiş ve hatta günümüze kadar da gelmiştir.

1950 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye 12.233 aile ve bunların oluşturduğu 52.185 kişi göç etti. Bunlardan 16 aile ve bunların oluşturduğu 159 kişi Muğla Vilâyeti 'ne iskân edildiler. 1951 yılında ise Bulgaristan'dan Türkiye'ye 25.118 aile ve bunların oluşturduğu 102.208 kişi göç

32 Köy Hizmetleri Muğla İl Müdürlüğü Arşivi, Muğla-Milas İlçesi İskan Esas Defteri.

etti. Bunlardan da da 215 aile ve onların oluşturduğu 889 kişi Muğla Vilâyeti'ne iskân edildiler. 1950 ve 1951 yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye toplam 37.351 aile ve onların oluşturduğu 154.393 kişi göç etti. Bunlardan 231 aile ve onların oluşturduğu 1048 kişi Muğla Vilayeti'ne iskân edildiler.